

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Oslo, 02.01.14

Høringsuttalelse om gjennomføring i norsk rett av Haagkonvensjonen 1996 om beskyttelse av barn mv.

Aleneforeldreforeningen mener at barn trenger den beste rettsbeskyttelse der de oppholder seg og støtter i hovedsak Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets forslag til endringer i regelverket i forhold til at Norge tiltrer Haagkonvensjonen 19. oktober 1996 om kompetanse (jurisdiksjon), lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid om foreldreansvar og tiltak for beskyttelse av barn. Det er viktig at Norge styrker barns rettsikkerhet ved å tiltre Haagkonvensjonen. Departementet foreslår en egen gjennomføringslov og Aleneforeldreforeningen støtter dette. En tiltredelse til konvensjonen nødvendiggjør videre enkelte endringer i gjeldende lover som vi vil komme nærmere innpå i dette høringssvaret.

Formålet med konvensjonen er økt vern for barn i saker med tilknytning til flere stater, videre økt internasjonalt samarbeid på dette området. Norske myndigheter og privatpersoner vil som følge av tiltredelse blant annet få bedre muligheter til å forebygge og løse foreldretvister, barnevernssaker og barne bortføringsaker.

Konvensjonen gjelder beskyttelsestiltak rettet mot barn, både tiltak rettet mot barnets person og barnets formue. Den har betydning for foreldreansvar, fast bosted, samvær, vergemål, plassering i fosterhjem og institusjon og forvaltning av barnets formue. Konvensjonen regulerer internasjonal privatrett knyttet til slike beskyttelsestiltak og skal hindre konflikter mellom konvensjonsstatenes ulike rettssystemer- og regler når det gjelder:

- kompetanse (jurisdiksjon) – hvilken stats myndigheter kan behandle en sak med tilknytning til flere stater
- lovvalg – hvilken stats rett skal anvendes
- anerkjennelse – hvorvidt tiltak fastsatt i én stat, skal legges til grunn i en annen
- fullbyrdelse – når kan tiltak fastsatt i én stat, gjennomføres i en annen stat.

Konvensjonen bestemmer at det er myndighetene i konvensjonsstaten der barnet har såkalt «habitual residence» som har kompetanse (jurisdiksjon) til å behandle sak om beskyttelsestiltak. Videre bestemmer den at kompetent myndighet som hovedregel anvender egen konvensjonsstats lovgivning (lovvalg). Konvensjonen skal sikre at beskyttelsestiltak truffet i én konvensjonsstat, anerkjennes og kan fullbyrdes i andre konvensjonsstater. Etter konvensjonen skal statene etablere et samarbeid gjennom et nettverk av sentralmyndigheter. Nettverket av sentralmyndigheter blir utredet parallelt og er ikke noe vi kommer innpå i høringssvaret.

Foreldres rettigheter ved flytting/reise ut av landet

Forelder med foreldreansvar kan i dag bestemme flytting ut av landet. Ved felles foreldreansvar må begge samtykke, og foreldrene kan i slike tilfeller bare ta barnet med på «stuttare» utenlandsreiser uten samtykke fra den andre. Haagkonvensjonen 1996 har «habitual residence» som såkalt tilknytningskrav for jurisdiksjon, og departementet mener det er behov for å drøfte flyttebegrepet i barneloven, særlig grensene mot opphold, også med tanke på en enklere praksis i saker uten tilknytning til konvensjonen.

Aleneforeldreforeningen mener det er viktig at barn i hjem med en biologisk foreldre skal likestilles rettighetsmessig med barn som bor i hjem med begge sine biologiske foreldre. Det er derfor viktig å ha ett lovverk som ikke vanskeliggjør at alle barn har lik mulighet til å reise på ferie og ta nødvendige utenlandsopphold. En eventuell endring i forhold til barns medbestemmelse ved flytting og ferie bør likestille den foreldre som har foreldreansvaret og samboende og gifte foreldre. Aleneforeldreforeningen har sett at i mange tilfeller vanskeliggjøres ferieavviklinger eller nødvendige utenlandsopphold gjennom at den andre forelder ikke aktivt samtykker i utstedelse av pass m.m. Regelverket for utstedelse av pass bør endres sånn at foreldre uten saklig grunn ikke kan nekte utstedelse av pass til barn. Samtidig bør det utstedes pass til barn om den forelder som ikke ber om utstedelse av passet ikke gir en aktiv tilbakemelding til passutsteder innen en kort frist.

Aleneforeldreforeningen støtter forslaget om at det krever begge foreldrene samtykke der det er felles foreldreansvar ved vesentlige endringer av utenlandsoppholdet varighet eller fastsatthet, der det ikke er snakk om endringer i fast bopel. Med samtykke bør det også klargjøres i lovverket at det å ikke svare aktivt på en henvendelse om samtykke, anses som at parten samtykker.

Vilkår om at eldre barn må samtykke for at forelder med foreldreansvar skal bestemme at barnet alene (uten foreldrene) skal flytte, ta opphold eller reise til en annen stat

Etter gjeldende rett er det klart at forelder med foreldreansvar kan bestemme at barnet skal flytte eller reise alene på ferie til andre stater. Departementet mener det er behov for å drøfte – i tråd med et styrket barneperspektiv i foreldretvister – om det bør gjelde et vilkår om at eldre barn skal samtykke til dette for å forhindre at barn tvinges til å flytte/reise på ferie alene til andre stater. Aleneforeldreforeningen mener det er viktig å ikke bare se barn rett til å nekte å flytte til andre land, uten foreldre bare i lys av foreldretvister men noe som en bør vurdere om skal være en generell rettighet alle barn bosatt i Norge skal ha. Det er viktig at barn i hjem med en biologisk foreldre skal like rettigheter som barn som bor i hjem med begge sine biologiske foreldre. Aleneforeldreforeningen mener at eldre barn bør høres og tas med i avgjørelser som gjelder dem selv. Alle eldre barn bør være med på å bestemme om de skal måtte flytte eller ta opphold utenfor landet uten sine foreldre.

Foreldres mulighet for å reise særskilt sak om flytting/domstolens myndighet

I dag må domstolen frata en forelder foreldreansvaret for at den andre forelder skal kunne flytte ut av landet uten samtykke. Haagkonvensjonen 1996 har til formål blant annet å legge til rette for «international family relocation».

Aleneforeldreforeningen mener domstolen bør gis myndighet til å kunne avgjøre om foreldre og barn skal kunne flytte ut av landet uten å måtte frata den forelder som motsetter seg flyttingen foreldreansvaret. Et viktig argument for dette ligger i at uenighet om flytting ikke automatisk skal frata den ene forelder rettigheter som ligger i foreldreansvaret. Det utvises ikke nødvendigvis dårlig dømmekraft fra en eller to av foreldrene selv om det er uenighet i enkeltsaker om barnas oppvekstsituasjon.

Endring i barnevernloven § 1-2

Departementet foreslår å endre jurisdiksjonsbestemmelsen i § 1-2. Etter gjeldende rett følger det av § 1-2 at barnevernloven gjelder for barn som oppholder seg i Norge.

Departementet ønsker nå å innta at barnevernloven også skal gjelde for barn som anses bosatt i Norge. Endringen vil ha størst betydning i saker der det er aktuelt å treffe vedtak om omsorgsovertakelse for barn som ikke lenger oppholder seg her, men som er bosatt i

Norge. Et barn beholder bostedet i Norge, selv om barnet har forlatt landet, inntil barnet har fått nytt bosted. Forslaget vil gi barn en sterkere beskyttelse enn etter gjeldende rett. Endringen i § 1-2 får ikke betydning for barneverntjenesten plikt til å treffe frivillige hjelpetiltak og andre midlertidige tiltak overfor barn som oppholder seg i Norge. Departementet mener at forslaget til endring i § 1-2 samlet sett vil sikre barn best mulig beskyttelse. Aleneforeldreforeningen støtter departementets forslag om at Barnevernloven også skal gjelde for barn som ikke oppholder seg i Norge men som anses bosatt i Norge. Dette vil gi alle barn som anses bosatt i Norge likere rettigheter og bedre beskyttelse.

Forslag til ny § 4-4a første ledd i Barnevernsloven om fosterhjems plassering i utlandet som et midlertidig hjelpetiltak

Departementet foreslår å lovregulere at barneverntjenesten skal kunne treffe midlertidig vedtak om frivillig fosterhjems plassering i en stat som er tilsluttet Haagkonvensjonen 1996. Det skal rent unntaksvis være adgang til å plassere et barn i et fosterhjem i utlandet. Departementet legger til grunn at det i noen sjeldne tilfeller kan være til barnets beste å bli plassert i fosterhjem i utlandet hos barnets slektninger. Fosterhjems plassering i utlandet er ikke særskilt regulert i barnevernloven i dag. Forslaget vil klargjøre rettstilstanden og gi tydeligere regler for fosterhjems plassering i utlandet som vil styrke rettsikkerheten til barn og familier. Videre vil forslaget bidra til å oppfylle konvensjonens formål om samarbeid mellom stater for økt beskyttelse av barn.

En rekke vilkår må være oppfylt for at barneverntjenesten kan beslutte plassering i utlandet. Det skal fremgå av bestemmelsen at plasseringen skal være til det enkelte barns beste. Det må foretas en konkret helhetsvurdering der blant annet barnets tilknytning til de aktuelle fosterforeldrene, slektskap, barnets eget ønske og nærhet til eventuelle søsken er relevante momenter. Videre er barnets kjennskap til den nye statens språk og kultur av betydning. Det stilles også krav om at barnet blir hørt i samsvar med reglene i § 6-3, og at barnets mening fremgår av sakens dokumenter. Barn over 12 år og foreldre med foreldreansvar må samtykke til plasseringsstedet. Videre stilles det vilkår om at barneverntjenesten har inngått en avtale med utenlandske myndigheter om oppfølgingen av barnet etter plassering og om kostnadsfordelingen. Det kreves at staten der barnet ønskes plassert har et forsvarlig tilsyn og en forsvarlig oppfølging. Aleneforeldreforeningen støtter departementets forslag om å åpne for å kunne frivillig plassere barn i fosterhjem i land som er tilknyttet Haagkonvensjonen.

Forslag til ny § 4-4a annet ledd i Barnevernsloven om fosterhjems plassering i Norge på bakgrunn av et utenlandsk vedtak

Departementet foreslår at barneverntjenesten skal kunne samtykke til plassering av et barn i Norge etter anmodning fra utenlandske myndigheter som har tiltrådt Haagkonvensjonen 1996. Samtykke er betinget av at ovennevnte vilkår i § 4-4 a første ledd er oppfylt. Det kreves i tillegg at barneverntjenesten har godkjent fosterhjemmet. Det vil ikke være mulig å åpne for fosterhjems plassering i Norge hvis barnet ikke sikres nødvendige oppholdstillatelser. Barneverntjenesten må søke utlendingsmyndigheten om oppholdstillatelse for barnet. Justis- og beredskapsdepartementet vil vurdere å innføre en særregel i utlendingsregelverket som gir utenlandske barn rett til midlertidig (eller permanent) oppholdstillatelse når barnet blir vedtatt plassert i norsk fosterhjem etter et utenlandsk vedtak. Aleneforeldreforeningen støtter departementets forslag om å kunne plassere barn i Norge på bakgrunn av ett utenlands vedtak.

Barnelovens § 82

Aleneforeldreforeningen mener at den norske barneloven på en god måte ivaretar barns behov og rettsikkerhet. Utenfor konvensjonsområdet er det mulig å videreføre reglene i barneloven § 82, det vil si overfor ikke-konvensjonsstater om jurisdiksjon for norske myndigheter når saksøkte eller barnet oppholder seg i Norge.

Barnelovens § 82 første ledd sier at "Sak om foreldreansvar, om kven barnet skal bu saman med eller om samværsrett kan reisast for norsk domstol eller handsamast av fylkesmannen

a) dersom den kravet rettar seg mot er busett i Noreg

- b) dersom barnet er busett i Noreg, eller
- c) dersom spørsmål om foreldreansvar eller samværsrett tidlegare er avgjort i Noreg, med mindre det er høve til å få spørsmålet avgjort i utlandet og avgjerdsorganet meiner at saka bør avgjerast der."

Barnelovens § 82 annet ledd sier at "Sak om førebels avgjerd kan handsamast av norsk domstol i alle tilfelle der barnet eller saksøkte har opphald i Noreg." Aleneforeldreforeningen mener at regelen i barnelovens § 82 første ledd bokstav a og c og barnelovens § 82 annet ledd skal videreføres overfor ikke konvensjonsstater.

Fullbyrdelse

Etter Haagkonvensjonen 1996 artikkel 26 nr. 1 kan en part eller en annen med rettslig interesse be om at tiltak som er truffet i en konvensjonsstat, erklæres å kunne fullbyrdes i en annen konvensjonsstat. Saksbehandlingen reguleres av reglene i den staten tiltaket ønskes fullbyrdet. Det følger av artikkel 26 nr. 2 at for slike anmodninger skal statene anvende en enkel og hurtig prosedyre, og en anmodning kan etter artikkel 26 nr. 3 bare avslås av en av de grunner som nevnes i artikkel 23 nr. 2.

Også denne bestemmelsen antas å innebære at det i norsk rett må presiseres hva som gjelder, jf. lovforslaget § 11. På dette punktet antas det at retten kan følge de regler som gjelder for tilsvarende avgjørelser i Norge. Tvisteloven er relativt fleksibel og muliggjør etter departementets skjønn en tilstrekkelig enkel og hurtig prosedyre uten at det krever særskilt lovgiving. Departementet foreslår imidlertid at det klargjøres at utenlandske avgjørelser som skal fullbyrdes etter konvensjonen, skal fullbyrdes etter de reglene som gjelder for fullbyrdelse av tilsvarende avgjørelser i Norge.

Aleneforeldreforeningen støtter departementet syn på dette.

Med vennlig hilsen
For Aleneforeldreforeningen

Stig Rusten
Generalsekretær